

I V .

W I R T S A   A D O   1737 - 1783 .

W I R T S A   M A R R I E   1733 - 1803 .

Pärast Wirtsa Maddi surma läks Wirtsa talu tema teise poja A d o kätte, kes on minu Jürgensonide liini esiwanem.

Wirtsa Ado on sündinud 22. jaan. 1737 a. ja surnud Wirtsa talu pe remehena 15. jaan. 1783 a.

Tema naene Marrie - ühenimeline oma ämma Wirtsa Maddi naesega - on sündinud 1733 a. ja surnud 12. weebr. 1803 a.

Nemad mõlemad on maetud M. Magdaleena surnuaiale.

Wirtsa Ado ja Marrie lapsepõlv ja noorusaeg on ilma suurte sündmusteta. Elu on hall ja raske, ning seda ilustavad ja elustavad ainult pidud, pulmad ja suuremad pühad, kus külarahwaga läbikäiakse ja aega lõbusalt möödasaadetakse.

1741 a. on jälle Rootsi - Wene sõda, kuid see on wõrdlemisi wäike ja lahinguid lüüakse ainult Soome pinnal ilma suuremate tagajärgedeta. Kannatab sellell ainult Soome wennasrahwas.

Balti mõisnikud suudsid seda siis nii korraldada, et suuri sõjameeste rekruteerimisi siin ei toimetatud.

Samuti waheste inimeste kaotustega siit-nurgale möödus suur Wene-Türgi sõda 1770 aastatel kuulsa kindral Suwoorowi juhatusel.

Wirtsa Ado ja Marrie aegne maa-elu pilt oli üldiselt pea sarnane Wirtsa Maddi omale, kuid siiski on juba mõned muudatused.

Kirikud ja koolid on juba lõplikult korda seatud, samuti ka mõisad ja talud. Põllud saavad korralikult haritud ja need annavad ka juba paremat saaki.

Eestit loeti siis wiljakikaks maaks, alates juba Rootsi ajast. Nystadi rahulepingus kauples Rootsi 1721 a. omale õiguse Balti maadelt ~~annax~~wilja sisseweddada 50.000 taalri eest aastas. -

Wiljaweeti siit wälja ka Saksa ja wenemaale. Suurema osa wilja kaswas küll mõis, kuid ainult talude tööjõuga. Ka talude maksud ~~w~~ õiendati siis suuremalt osalt wiljaga.

Teed on hästi kordaseatud, neid mööda liiguwad suured woorid wiljaga ja linadega Riiga, Pärnu, Tallinna ja Peterburgi.

Iseäranis hästi on tehtud Peterburgi (nüüdne Narwa) maantee, mille kaudu üle Riia peetakse ühendust Peterburgi uue suure Weneriigi pealinna ja Laane-Euroopa wahel.

Seda teed mööda sõidawad kõrged isikud toredates tõldades ühes ratsasaatjatega Saare mõisast mööda, wahetawad hobuseid ja sööwad ise ja puhkawad Torma ja Igawere postijaamades, mis tänini weel on sailinud.

Need kõrged ja kauged külalised näewad rahvast ja rahwas neid, need on esimesed Lääne-Euroopa kultuuri, wabaduse ja hariduse pääsukesed kes ka siia kewadet toowad.

Seda teed mööda sõidab ka noor kena ja tark keisrinna Katarina II, kes näeb ilusaid ja jõukaid mõisaid - see rõõmustab teda. Kuid sealsamas rikub ta meeoleolu ja puudutab ta kaastundmust talurahwa halb ja õigluseta seisukord, wõrreldes Lääne- Euroopaga.

Sellest ajast pärit on wist ka jutt Katarina kaskedest Pataste mäel umb. 15 klm. lõunapool Wirtsa külast, kus noorel keisrinnal suwel suure kuumaga tulnud oodata tõlla parandust suurel lagedal wäljal.

Talumehed kaastundmusest "suurele tundmata saksa prouale" toonuwad metsast kaski päikese warjuks.

See lage warjuta koht ja waeste talumeeste tähelpanu liigutanud wäga keisrinnad ja ta lasknud talumeestele maksta ja teinud korralduse, et mäele saaks istutud kased ja nende eest hoolitsetaks, et need kunagi ei kaoks.

Nendest kaskedest on mõned weel praegugi elus.

Nendel selleaegsetel pealtnäha wäikestel romantilistel juhtumistel Peterburgi maanteel olid siiski suured järelused, kus ka Pataste kased wõisid suurt osa mängida.

Wirtsa Ado ja Marrie eluajal sündis see suur pööre, kus Lääne-Euroopa talurahwa surumine "allapoole" lõppes ja hakas kerkimine "ülespoole".

See tõusmine ulatas otsaga ka meile. Algab kuulus 100 aastane tõusu ajajärk 1765 - 1865 a.

Noor keisrinna Katarina II tutwunedes oma reisudel Eesti talurahwa eba-

-õiglase seisukorraga. laseb 1765 a. Liiwimaa kindral-kuberneril Browne'il nõuda Liiwi maapäewal talurahwa põlwe kergendust Lääne-Euroopa eeskujul, mis ka osalt täidetud saab maksude piiramise ja kindlaks määramise teel, et üksikute ebaõiglaste mõisnikkude omawoli taltsutada.

1777 a. on talupoegadel juba julgust ise nõudmas ja kaebanas käia. Sell aastal nõuab kuberner juba teistkord uuenduste läbiwiimist.

1783 a. muudetakse juba sügawamalt walitsemiswiisi. Keisriproua Katariina II käsul pandakse maksma Maawalitsuse Korraldus (Statthalter-schafts-Verfassung), mille järele endiste sillakohtute asemele seatakse Ülem-maakohtud, kuhu kutsutakse ka kaks talupoega liikmeteks.

Sellest ajast peale hakawad talupojad juba isiklikult kohtumõistmisest osawõtma kõrwuti mõisnikkudega.

Poliitilise surwe wähenemisega hakab kaswama ka talurahwa jõukus ja haridus.

Wirtsa Adoga ühelajal on Wirtsa talus oma perekondadega ka Ado isa wennad - Wirtsa Jürri ja Wirtsa Ellias ning wiimase poeg Tõnno.

1775 a. ümber tekib Wirtsa külla uus Rätsepa talu. Tema peremees Tõnno näikse olema Wirtsa Ellia poeg. s.o., Wirtsa Maddi wennapoeg.

Wirtsa Ellias kosis omalajal, nagu eelpool kirjeldud M.Magdaleena köstri tütre ja paistab, et ta on olnud käsitööline.

On wõimalik, et Ellias ja tema poeg Tõnno olid rätsepad ja sealt tekkis

"Rätsepa" talu, mis on suure Wirtsa talu küllest äraeraldud. Alguses on see uus talu väike olnud ja alles hiljem on sellele n.n. "kwoote" maid juurde antud ja nii praegune täistalu loodud.

M. Magdaleena kohusetruu õpetaja Schmid on surnud ja ühes temaga lõpewad ka huwitawad märkused selleaegsest ilmastikust ja loodusnähetest.

Tema wiimane wiimane märkus on, et 1755 a. oli Eestis, kui ka mujal Euroopas väga külm ja pikk talw, mis suurt kahju sünnitas. Külm olla siis veel kõwem olnud, kui " 1709 a ja 1736 a. "

Wirtsa A d o 'l ja tema naasel M a r r i e 'l on olnud 7 last: 4 poega ja 3 tütart, nimelt :

- 1) Jurry Jürgenson, kes elas 1769 - 1805 aastani. Temal on olnud naene Ann, kes elas 1767 - 1800 a. Nende lastest ei ole midagi teada ja neid wist ei olnudgi, sest naene Ann on surnud enneaegse sünnituse juures.
- 2) Kadri, sünd. 22. apr. 1770 a. Tema elulugu ei ole selgunud.
- 3) M a d d i s J ü r g e n s o n, kes elas 1773 - 1819 a. Tema on minu Wana-Wanaisa.
- 4) Inrik, sünd. 12. juul. 1774 a. Tema elulugu ei ole selgunud
- 5) Ann, sünd. 6. sept. 1775 a. Tema elulugu ei ole selgunud.
- 6) Jahn, sünd. 4. mail 1778 a. Tema on surnud 1796 a. ilma lasteta.

7) Maddli, sünd. 1780 a. Tema elulugu ei ole selgunud.

Wirtsa Ado ja Marrie sugulaste ja sõpradega tutvuneme nende laste ristivanemate nimekirjast. Sealt näeme et poja Jaani waderiteks on olnud: 1) Rebase Jaani poeg Mihkel, Palamuselt. 2) Peetso Jaani poeg Jüri. 3) Wirtsa Tönno naene Ann.

Inriko waderiteks on: Marka Jürri poeg Tönno, Parwe Maddi poeg Tönno, Wirtsa Jürri naene Tina.

Maddli waderiteks on: Möldri Tönno lesk Madli, Oimo Toma nae ne Els, Puusta Tido poeg Jürri Palamuselt.

Anne waderiteks on: Parwe Jaani naene Marri, Puusta Maddisse naene Marri, Palamuselt, Wirtsa Anso Jürri.

Wirtsa Adoga ühel ajal elavad ka juba teised tuntud esiwanemad, nagu:

Mukkiste Mihkel, Kulmuweres, umb. 8 klm Wirtsa külast lõuna-hommiku poole. Tema elas 1738 - 1798 a.

Labbo Mihkel ja naene Marri, Kaiaweres, umb. 15 klm. Wirtsa külast lõuna pool. Labbo Mihkel elas umbes 1740 - 1800 a. Nemad Labbo Jüri wanemad ja ühed Kimmenthalide liini esiwanemad.

Wirtsa Adoga ja Marriega löpeb nõnda nimetud w a n a a e g, kus kõik olid seotud mõisaga ja ka taluga, ja kus nimede üheks osaks oli talu wõi isa nimi. -